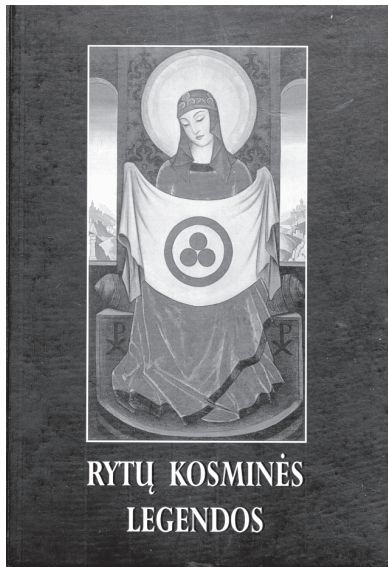

Žemaičių muziejus „Alka“ — Taikos vėliavos tvirtovė

Stepono Stulginskio legendos

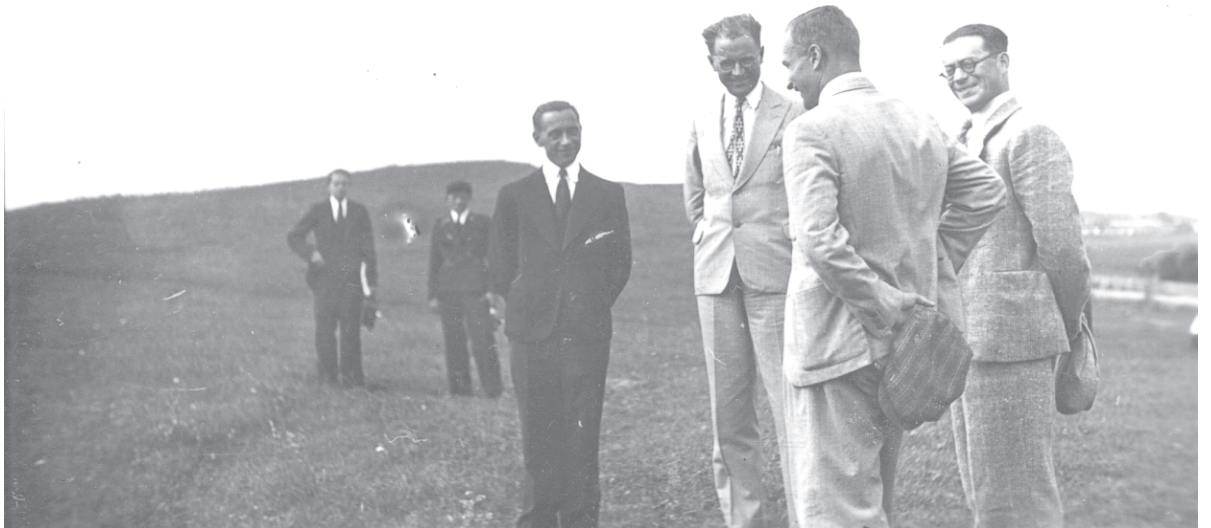
Šiomet penkioliką kartą balandžio 15 d. Lietuvoje minėjome Kultūros dieną. Nuo 2012 m. pradėti skelbti Taikos miestai ir miesteliai. Tokiais jau tapo Dubingiai, Ylakiai, Rietavas, Neringa, Klaipėda, Birštonas, Jonava ir Veisiejai. O kodėl tarp jų nėra Telšių? Juk mūsų mieste dar XX a. viduryje buvo įgyvendinta Nikolajaus Rericho idėja — saugoti kultūros paminklus karinių konfliktų ir taikos metu. Čia, ant Žaliosios kalvos, stovi Žemaičių muziejus „Alka“, suprojektuotas Stepono Stulginskio, pastatytas Prano Genio, ir jau devynis dešimtmečius patikimai saugo Žemaičių krašto kultūros vertybes.

Stepono Stulginskio knygos viršelis, kuriam panaudotas N. Rericho paveikslas „Madona Oriflama“, nutapytas 1932 m.

suprojektavo modernizmo stiliaus kino teatro „Šatrija“ (dab. Žemaitės dramos teatro), Žemaitės gimnazijos, „Alkos“ muziejaus, Telšių apskritys ligoninės pastatus ir privačius namus. Jo gyvenimas panašus į legendą, kai tikri faktai persipina su neįtikėtiniais dalykais.

Steponas Stulginskis gimė 1908 m. balandžio 19 d. Sankt Peterburge. Pirmasis pasaulinis karas Stulginskių šeimą nubloškė į Turkestaną. Ten jie kentė karo nepriekius ir vos išgyveno per šiltinės epidemiją. Po karo, kaip ir daugelis lietuvių, Stulginskiai atvyko gyventi į Lietuvą, apsistojo Žemaitijos miestelyje Šaukėnuose. Čia būsimąjį architektą ypač sužavėjo medinė Šaukėnų bažnyčia, kurią lankė kasdien, patarnavo mišiose. Šeimai persikėlus į Šiaulius, gimnazistas Steponas tapo kovingu ateistu ir ginčuose su Šiaulių gimnazijos kapelionu ieškojo sa-

Steponas Stulginskis (trečias iš dešinės) „Alkos“ muziejaus statybos teritorijoje 1936 m.

veikti arba numirti. Steponą Stulginskį išgydė Pakražančio klebono vaistai ir duotas patarimas: „Gyvenk kaip žolė, džiauks saule, maudykis!“. Padėjo ir Vydūno filosofija bei jo propaguotas vegetarizmas. Beje, ir pats Vydūnas taip išsigydė tuo metu mirtiną ligą — tuberkuliozę, liaudiškai vadinamą džiova.

Steponas Stulginskis sėkmingai baigė architektūros studijas ir 1934 m. atvyko dirbti į Telšius miesto inžinieriumi. Vėliau, paskirtas visos Telšių apskrities inžinieriumi, daug nuveikė tvarkydamas apskrities centrą ir aplinkinius miestelius.

tūros skyriaus studentams ir šie 1944 m. apsigynė diplominius darbus.

Miestų vyriausiojo architekto, valdininko, docento pareigos reikalavo daug pastangų. 1937-1941 m. Steponas Stulginskis paskelbė 40 straipsnių architektūros, urbanistikos klausimais, parengė brošiūrėlę „Lietuvos statybos politikos gairės“. Susitelkti tikslingam ir atsakingam darbui padėjo Rytų filosofija, Vydūno idėjos ir tikėjimas savo likimu. Viename interviu jis sakė: „Sekėsi. Kai Lietuvą sukrėtė Rinių miškelio tragedija, pagalvojau: jei būčiau likęs Telšiuose, tas pats būtų atsitikę ir man. O jei būčiau gyvenęs Šiauliuose, žinoma, manė būtų tą pačią dieną suėmę; taip, beje, ir atsitiko mano ipėdiniui. Tuo tarpu sostinėje, Kaune, aš buvau tik vienas iš daugelio“.

1942 m. Steponas Stulginskis įsitraukė į Lietuvos Rericho draugijos veiklą, kaupė filosofinę literatūrą, domėjosi Nikolajaus ir Jelenos Rerichų skleidžiamomis idėjomis. 1944 m. vasarą traukiantis vokiečiams ir artėjant antrajai sovietų okupacijai, jis turėjo galimybę išvykti į Vakarų, bet pasirinko likti Lietuvoje: „Mokymas, kuriuo gyvenau, tikino, jog pasaulio šviesa ateina ne iš Vakarų, o iš Rytų; jei pasitraukčiau į Vakarų — neišvengiamai žūčiau, nes mano akys ir veidas nukreipti Rytų pusėn... Net nežinau, kuo galėčiau pagrįsti tą nuojautą, tačiau ir dabar esu įsitikinęs: tikrai būčiau žuvęs“. Mėgstamiausias jo posakis buvo „Ex Oriente lux“ — „Šviesa iš Rytų“. Bet likimas Steponą Stulginskį nubloškė į visiškai kitokius Rytus...

1949 m. sovietų represinės struktūros aštuoniolikai Lietuvos N. Rericho draugijos narių užvedė bylą kodiniu pavadinimu „Puokštė“ ir pateikė išgalvotus kaltinimus: organizuota antitarybinė veikla, misti-cizmas, šnipinėjimas užsienio specialiuųjų tarnybų naudai, filosofinių knygų skaitymas, užsienio kalbų mokėjimas, N. Rericho ir M. K. Čiurlionio paveikslų kolekcionavimas ir t.t. Stepono Stulginskio bute rastos knygos (lietuvių kalba — Franko „Filosofijos įvadas“, „Biblijos katekizmas“, Maceinos „Socialinis teisingumas“ ir „Tautinis auklėjimas“, „Dvylika Rig-Vedo himnų; vokie-

čių kalba — Lao Dze „Raštai“, Pite-lis „Budos gyvenimas ir mokymas“, lenkų kalba — „Upanišados“, Majevskio „Dvasia materijoje“) tapo įkalčiais, o jis pats — kaliniu, kaip ir draugijos vadovai bei aktyviausi nariai, nuteisti 10 metų kalėti sovietų lageriuose. Agni Joga (liet. Gyvoji Etika) filosofija Steponui Stulginskiui padėjo išgyventi ilgus kalinimo metus, sunkų darbą akmens skaldyklose ir vario kasyklose, prižiūrėtojų smurtą ir patyčias, išsiskyrimą su artimaisiais ir Lietuva, dvasios stiprybė padėjo nusiraminti, susitelkti kasdieniam išlikimui ir pasikliauti savo likimu.

1955 m. grįžęs iš tremties Steponas Stulginskis įsidarbino Žemės ūkio projektavimo institute vyriausioju architektu, 1962-1965 m. buvo Komunalinio ūkio projektavimo instituto skyriaus viršininkas, o nuo 1966 m. iki pensijos dirbo Valstybinio statybos reikalų komiteto vyriausioju inžinieriumi. Per visą savo architekto darbinę karjerą pasireiškė kaip novatorius rajonų, miestų, gyvenviečių planavimo srityje, rašė straipsnius spaudoje ir teorinius darbus būsimiems architektams, parašė knygą rusų kalba „Architekto urbanistinio kompleksinio žinyras“, kuri tapo vadovu detaliųjų ir bendrųjų planų sudarytojams ne tik Lietuvoje, bet ir visoje Sovietų Sąjungoje.

Sovietmečiu visi Steponą Stulginskį pažinojo kaip puikų architektą, bet nematė kitos jo asmenybės pusės. Grįžęs iš tremties, nesiviešindamas, toliau studijavo tai, už ką buvo kalintas: skaitė įvairių Rytų ir Vakarų filosofinę literatūrą lietuvių, rusų, lenkų, vokiečių kalbomis, studijavo vokiečių filosofo O. Špenglerio ir anglų sociologo A. J. Toinbio veikalus.

Nors N. Rericho draugijų veikla Sovietų Sąjungoje ir buvo uždrausta, Nikolajaus ir Jelenos Rerichų propaguotos Gyvosios etikos filosofinės idėjos sklاندė uždaruose intelektualų pokalbiuose. Po kelių dešimtmečių studijų šios idėjos struktūrizavosi architekto Stepono Stulginskio galvoje ir taip gimė knyga — „Rytų kosminės legendos“. Rašė specialiai rusų kalba, kad ją galėtų perskaityti kuo daugiau žmonių.

(Nukelta į 12 psl.)

Pranas Genys ir Steponas Stulginskis (aukščiau) „Alkos“ muziejaus statybos teritorijoje ant Žaliosios kalvos 1936 m.

Irma Kontautienė

Žemaičių muziejaus „Alka“ vyr. muziejininkė

1931 m. Nikolajus Rerichas rašė: „Skaitydamas legendas, jaunimas išmoks svajoti. Tai didi savybė, nes ji pripildo širdį nuostabiais ir galin-giausiais ugnimi. Širdies ugnis išmokys jaunimą atpažinti tiesą. (...) Todėl visokeriopai skatinkime mūsų jaunimą pamilti kūrybą kviečiančią legendą ir patys, kartu su jaunuomene, pagerbkime svajonę kaip nuostabiausius ir aukščiausius skraidinančius mūsų atgimimo bei tobulėjimo sparnus“. Šiomis idėjomis sekė ir Steponas Stulginskis, trumpai gyvenęs Telšiuose, bet palikęs ryškų pėdsaką miesto architektūroje. Čia jis

vog gyvenimo tiesos. O ją atrasti padėjo Vydūnas, Šiauliuose skaitydamas pasakaitas jaunimui. „Vydūno mokymas tapo toks priimtinas, savas, kad likau jam ištikimas visą gyvenimą. Ir nesigailiu. Įvairių religijų ir tautų išminties sintezė, šviesiausių pasaulio protų teiginiai, Rytų filosofija ir legendos — visa persipynė manyje ir iliejo naujų jėgų, naujo pasiryžimo, kuris vėliau ne kartą padėjo sunkiausių išbandymų akimirkomis“, — prisimindamas jaunystės metus, kalbėjo Steponas Stulginskis.

Išvykęs į Pragę studijuoti architektūros, susipažino su vietiniais teosofais. Tėvo parama greitai išseko, studijoms trūko lėšų, teko laisvu laiku uždarbiauti ir net badauti. Susirgo tuberkulioze, grįžo į Lietuvą — pas-

Jorūpesčiu buvo padaryti Telšių geodeziniai matavimai (antri Lietuvoje po Kauno — tuometės laikinosios Lietuvos sostinės) ir sudarytas tikslus miesto planas. 1938-1940 m. Steponas Stulginskis dirbo Šiaulių miesto inžinieriumi architektu, o sovietams okupavus Lietuvą, buvo paskirtas Komunalinio ūkio liaudies komisariato Miestų planavimo valdybos viršininku. Vengdamas bendradarbiavimo su okupacine valdžia, persikėlė gyventi į Kauną, dirbo universitete dėstytoju, įkūrė Architektūros fakultetą, 1945-1949 m. buvo šio fakulteto dekanu, 1944-1946 m. — Lietuvos architektų sąjungos valdybos pirmininku. 1943 m. kovo mėnesį vokiečiams uždarius universitetą Kaune, Steponas Stulginskis slapta skaitė paskaitas Architek-

Sodo darbai rudenį, kuriuos būtina padaryti prieš žiemą

(Atkelta iš 9 psl.)

Sėklas reikia užberti ne tik žemėmis, bet ir mulčiu (sausomis durpėmis, mėšlu, medžio žieve, medienos gabaliukais, šiaudais, pjuvenomis), kuris padeda apsaugoti augalus nuo temperatūros svyravimų, piktžolių ir gerina dirvos struktūrą. Iki pirmųjų šalčių mulčiuoti reikėtų ir minisinei temperatūrai jautrių vais-

medžių šaknis, braškes.

9. Augalų apšiltinimas

Būtina apšiltinti ne tik šalčio bijančių augalų šaknis, bet ir stiebus. Pavyzdžiui, rožės, tulpes, chrizantemos, vynuogės reikia apdengti eglėšakiais. Eglėšakiais rekomenduojama apšiltinti ne tik krūmus, bet ir tokius prieskoninius augalus kaip roz-

marinas ar čiobrelis.

10. Medžių balinimas

Paskutinis, tačiau svarbumu kitiems darbams tikrai nenusileidžiantis — medžių balinimas kalėmis. Klaidingai manoma, kad medelius reikia balinti pavasarį. Sodininkai sako, kad medžius balinti reikia dar rudenį — pirmiausia dėl to, kad būtų galima apsau-

goti juos nuo staigaus temperatūros pokyčio, graužikų. Medžių balinimas pavasarį neretai būna bergždžias, nes pabudę kenkėjai spėja pažeisti net ir nespėjusius prasiskleisti pumpurus. Prieš balinant kamienus, taip pat rekomenduojama pašalinti žievės atplaisas, o nubalintus kamienus aprišti eglėšakiais, medžiagų atraižomis.

Stepono Stulginskio legendos

(Atkelta iš 10 psl.)

Visoje Sovietų Sąjungoje ji buvo platinama rankraščiu ar mašinraščiu. Knygos populiarumas augo. Tik žlugus komunistiniam režimui Rusijoje, ji išspausdinta legaliai ir kas keleri metai perleidžiama didžiuliais tiražais. Lietuvių kalba S. Stulginskio knyga „Rytų kosminės legendos“ buvo išleista 1999 m. Lietuvos

N. Rericho draugijos iniciatyva. 1989 m. Steponas Stulginskis atkūrė Lietuvos N. Rericho draugiją ir padėjo pagrindus tolesnei jos veiklai, iki mirties 1995 m. buvo jos Garbės pirmininku. Suderinęs savyje dvi savo gyvenimo aistras — architektūrą ir filosofiją — jis mums paliko ne tik modernius statinius, kurie iki šiol stovi Žemaitijos miestuose ir

miesteliuose, bet ir parašė gyvenimo vadovėlį ateities kartoms. Galbūt, skaitydami „Rytų kosminės legendas“, ne viską iš karto suprasime, bet legendos „Apie vaikų auklėjimą“, „Apie brolybę“, „Apie moters lygiateisiškumą“, „Apie mokslą ir žinias“ byloja: mes teisingame kelyje į žmonijos pažangą. Steponas Stulginskis sakydavo: „Projektuokime ateitį...“

Ar plazdės Taikos vėliava virš žemaičių kultūros tvirtovės?

Pranas Genys ir Steponas Stulginskis svajojo pastatyti „Alkos“ muziejaus rūmus su bokštu, kuriame būtų apžvalgos aikštelė su patranka gynybai nuo priešų. Bet ne ginklais ar aukštomis sienomis, o tik žmonių valia galima apginti savo kultūrinės vertybes ir artimuosius. Tą valią sovietmečiu slopino represijų baimė. Nikolajus Rerichas gyvenimo pabaigoje norėjo grįžti į tėvynę Rusiją, bet sovietų valdžia jo neįsileido. Niekas nedrįso stoti prieš sovietinės jėgos struk-

tūras ir neapgynė „Alkos“ muziejaus kūrėjų Prano Genio ir Stepono Stulginskio, žinomų ir gerbiamų žmonių ne tik Žemaitijoje, bet ir visoje Lietuvoje. Net ir Justas Paleckis, gimęs Telšiuose, tarpukariu pasirašęs Lietuvos reričiečių Memorandumą, o sovietmečiu ejęs aukščiausias pareigas Lietuvos ir SSRS valdžios struktūrose, to padaryti nesugebėjo. Sovietmečiu muziejus prarado dalį saugotų vertybių — į Vilnių buvo išvežta apie 20 tūkst. dvarų ir 3,5 tūkst. žydų bibliotekų knygų.

Žemaičių muziejus „Alka“ ne tik tvirtovė, kurioje patikimai saugomas meno ir mokslo palikimas, bet ir šventovė, kur tebegyvena Nikolajaus Rericho, Vydūno, Prano Genio, Stepono Stulginskio idėjų dvasia ir gimsta kultūra.

2022 metais minėsime Žemaičių muziejaus „Alka“ įkūrimo 90-mečį, Prano Genio 120-ąjį gimtadienį ir 70-ąsias jo mirties metines. Telšiai tikrai yra verti kitais metais tapti dar vienu Taikos miestu Lietuvoje, o prie Prano Genio paminklo šalia muziejaus turėtų suplevėsuoti Taikos vėliava.

Kultūros pamatas — Grožis ir Žinios, Nes būtent jie keičia žmonijos istoriją. Tai mes galime matyti jau nuo pirmųjų istorijos puslapių. Abejonių nekeliantys faktai byloja, kad nuo pirmųjų laikų Visas progresas, visa laimė, visas žmonijos švietimas Buvo kuriami Grožiu ir Žiniomis. Taip pat ir ateities kultūros atrama bus menas ir mokslas. Meno ir mokslo klestėjimas pašalina gyvenimo krizes. Būtent jie verčia žmones susimąstyti apie gyvenimo problemas, Kurios gali būti išspręstos tik žengiant Grožio keliu. Mes galime išspręsti nesuskaičiuojamas mūsų laikmečio problemas Tik įsisąmonindami Grožį ir Kilnumą. Ten, kur Kultūra — Ten teisingai sprendžiamos ir sudėtingiausios socialinės problemos. Ten kur Kultūra, ten ir taika.

(S. Stulginskis, „Rytų kosminės legendos“, 66 legenda „Apie kultūrą ir pakantumą“)

Darbas „Žemaitijos piene“ — užtikrintas stabilumo garantas!

Nepaisant šiandienos iššūkių, ypač COVID-19 pandemijos, maisto pramonė nesustoja, pirkėjai ir toliau ieško savo mylimų ir pamėgtų produktų, o tarp jų — ir „Žemaitijos pieno“ asortimento.

Siekiant užtikrinti vartotojų poreikių patenkinimą, „Žemaitijos pieno“ įmonė deda visas pastangas, dirba stabiliai, stebina naujais produktais, skatinasi keliai užsienio rinkas, yra socialiai atsakinga ir itin rūpinasi darbuotojų sauga ir sveikata.

Nors pandemija ne vienam kelia klausimų dėl ateities, „Žemaitijos pienas“ drąsiai teigia — stabilumą užtikriname! Įmonė investuoja į naujoves ir saugumą, bet didžiausią dėmesį skiria žmonėms — savo darbuotojams. Dėl COVID-19 pandemijos ir su ja susijusių galvosūkių, įmonė neatleido nė vieno darbuotojo ir toliau kuria bei užtikrina darbo vietas.

„Žemaitijos pienas“ kviečia dirbti lydytų, puskiečių ir kietų sūrių, varškės sūrelių, sviesto gamybos, fasavimo, pakavimo padaliniuose ir skyriuose. Siūlo darbo vietas tiek darbininkams, tiek specialistams (operatoriams, aparatininkams, automatikams). Įmonė suteikia galimybę pasirinkti patogų darbo grafiką, rūpinasi karjera, skatina dirbti šeimomis, rekomenduoti draugus ir artimuosius. Neturintiems darbo patirties, skiriamas kuratorius, taip skatinant darbuotojus dalintis savo įgytomis žiniomis ir patirtimi naujo kolektyvo

nariui apmokyti. Akivaizdu, nauda — abipusė.

Norinčiam dirbti gamybos darbininku, nekeliami jokie reikalavimai, svarbiausia, Jūsų pačių noras dirbti sąžiningai, atsakingai, patikimai, siekti tobulėjimo. Kompetencija ir atsakomybė už atliktą darbą — privalumas. Padidinti atlyginimai gamybos darbininkams, neatskaičius mokesčių (per mėnesį nuo 1100 iki 1400 Eur, o per metus — iki 18000 Eur), operatoriams ir CIP operatoriams (per mėnesį nuo 1450 iki 1900 Eur, o per metus — iki 24700 Eur), aparatininkams (per mėnesį nuo 1570 iki 2080 Eur, o per metus — iki 27000 Eur).

Už visa tai su kaupu atlyginama ne tik mėnesiniu atlyginimu, bet ir 25 įmonės teikiamomis naudomis — nuo specialių nuolaidų ir pasiūlymų gaminamai produkcijai, organizuojamų renginių ir švenčių, draudimo nuo nelaimingų atsitikimų iki studijų finansavimo, stažuotčių užsienyje ir išmokų sudarius santuoką ar įgijus išsilavinimą. To kitur nerasite!

Taip pat kompensuojamos išlaidos, jei iš kitų rajonų į darbą atvyksite savo transportu ar su kolega. Papildomos išmokos sulauksite darbo stažo ir jubiliejaus proga, per šv. Kalėdas ir šv. Velykas Jus pamalonins premijos ir dovanos. Šių ir dar daugybės kitų naudų sulauksite tik atėję dirbti į „Žemaitijos pieną“.

Tegul lydi abipusė nauda — kiekvienam iš Jūsų ir įmonei!

GRIFS AG

Apsaugos paslaugos gyventojams ir verslui

Montavimas, aptarnavimas ir konsultavimas

Nuotolinis vaizdo stebėjimas

Saugos tarnyba **GRIFS AG**

Kęstučio g. 20, C korp., Telšiai

8 610 01967

GRIFS AG SAUGI ERDVĖ

www.grifsag.lt

um

UTENOS MĖSA

BRANGIAI PERKA GALVIJUS

8 620 33544

Moka iš karto!

Orai Telšiuose

antradienį

+10°C

Vėjas: 3-5 m/s

Debesuota, lietus

trečiadienį

+10°C

Vėjas: 3-5 m/s

Debesuota su pragiedruliais, trumpalaikis lietus

ketvirtadienį

+9°C

Vėjas: 5-7 m/s

Giedra, be kritulių

penktadienį

+11°C

Vėjas: 5-7 m/s

Debesuota, trumpalaikis lietus

„Kartais istorijoje kartojasi tai, kas buvo išgalvota pasakoje“ (V. Hugo)

Spalio 12-oji — Ispanų kalbos diena.

Spalio 12-oji, antradienis — 285-oji metų diena (antroji 41-osios metų savaitės diena).

Savo vardadienius šiandien švenčia: Rudolfas; Serapinas; Gantas; Deimintė; Salvinas; Ralfas;

rytoj: Eduardas; Mintaras; Nortautas; Venancijus; Edvardas; Nortautė; Edgaras;

poryt: Kalikstas; Vincentas; Mindaugas; Rimvydė; Fortunata.

Saulė šiandien teka 07.39 val., leidžiasi 18.31 val. Dienos ilgumas — 10.52 val.

Rytoj tekės 07.41 val., leis 18.29 val. Dienos ilgumas — 10.48 val.

Poryt tekės 07.43 val., leis 18.26 val. Dienos ilgumas — 10.43 val.

Jaunatis. Saulė Svarstyklių ženkle.

PLASTIKINIAI LANGAI

Šveicariška garantija - 50 metų, kaina maloniai nustebins!

Taip pat galime pasiūlyti: PAKELIAMIEJI GARAZO VARTAI, STOGO LANGAI, ŠARVUOTOSIOS DURYS, ROLETAI, TINKLELIAI NUO VABZDŽIŲ.

Tel.: 8-616-46655, 8-640-22992. www.manomamukas.lt

